Рубрика: Соціум. Наука. Культура, Політологія
Денисюк Світлана Георгіївна, кандидат політичних наук, доцент
Вінницького національного
технічного університету

ТЕХНОЛОГІЇ ОТИМІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Сьогодні в українському політикумі ми спостерігаємо відсутність ефективних, двосторонніх політичних комунікаційних зв'язків, що привело до високої соціальної напруженості, наростання конфліктів, непередбачуваності подій, падіння легітимності політичних інститутів, виникнення кризових ситуацій.

Тому актуальним є моделювання і прогнозування політичних процесів з метою обрання технологій, які здатні оптимізувати політичну комунікацію. Проблему політичної комунікації розглядає досить багато вчених. Всі наукові праці можна класифікувати таким чином.

Першу групу складають роботи теоретико-методологического плану, в яких автори розкривають природу комунікації, визначають категоріальний апарат, специфіку процесу комунікації в політичній сфері, аналізують принципи функціонування і структуру політичної комунікації. До них відносять праці українських, російських (М. Бахтін, Ю.Буданцев, Л.Посікера, Г. Почепцов) та зарубіжних (Ж.-М.Коттре, Ч. Кулі, П. Лазарсфельд, Г.Лассуелл, М.Маклюен, Ю.Хабермас та ін.) вчених. Другу групу складають праці, присвячені основам аналізу політичних систем і визначенню місця інформаційно-комунікаційних процесів у їхньому розвитку. Дану проблематику вивчали як зарубіжні науковці (Г.Алмонд, Д.Істон, Т. Парсонс), так і в російських (М.Анохін, А.Галкін, М.Грачов та інші).

Третю групу складають праці, які виокремлюють в якості предмету сучасні ЗМІ (І.Засурський, Я.Засурский, Е.Вартанова, Г.Мельник, В. Пугачов та ін.). Крім того, до цієї групи ми відносимо праці про розвиток інформаційних технологій, що відкривають нові можливості політичної комунікації (Ю.Нісневич, М.Вершинін, А.Чугунов та інші). Проте питання, які обрати політичні технології для оптимізації сучасної політичної комунікації?

Почнемо з поняття «політична комунікація», що означає явище, з яким кожна людина стикається щодня. Боротьба за владу, дії політиків і тих, хто впливає на них, є основною темою та рушійним мотивом цієї сфери взаємодії.

Щодо моделювання, то воно пов'язано з побудовою штучних, ідеальних, уявних об'єктів, ситуацій, що має відносини і елементи, схожі з відносинами і елементами реальних процесів. Швидкому впровадженню моделювання, зокрема, математичного, в західній політичній науці сприяло широке застосування методів, раніше відпрацьованих економістами. Так,

важливими інструментами моделювання політичних процесів, технологій є теорії прийняття рішень, оптимізації й теорія ігор.

Перш за все, щодо теорії прийняття рішень, то вона базується на, так званій, гіпотезі про раціональну поведінку політичного гравця, яка полягає в тому, що він вибирає саме те рішення, яке йому найвигідніше в даний момент. Наприклад, мінімум витрат того чи іншого ресурсу (часу, фінансів), або максимум тих чи інших політичних характеристик (кількості отриманих голосів, результат лобіювання тощо).

Теорія ігор є математичним описом процесу комунікацій та прийняття рішень між політичними силами, які носять узагальнену назву (політичних) гравців чи агентів. Завданням теорії ігор є розробка політичних механізмів і технологій для узгодження інтересів політичних гравців. На наш погляд, заслуговує особливої уваги математичне моделювання в рамках даної теорії. Природно, що сьогодні в цій теорії не існує єдиної концепції рішення, що підходить для всіх класів ігор. Пов'язано це, по-перше, з тим, що формальний опис гри є лише загальною копією з надзвичайно складних реальних процесів, що відбуваються в ході гри. Наприклад, обмін інформацією між політиками, можливих угод між ними, самостійних дій політичних діячів зі збільшення своєї інформованості. Звичайно, неможна виключити і можливість ірраціональної поведінки гравців, яка практично не піддається формалізації.

Наведемо деякі досить прості приклади з використання теорії ігор для моделювання технологій реалізації політичної комунікації. Так, наприклад, в США було два претендента на пост Президента, внаслідок чого головним завданням політичних аналітиків було прогнозування майбутньої діяльності нової адміністрації США.

А для нас час замислитись, чого можна чекати від «нової команди», яка прийшла в Білий Дім після виборів. Перш за все мова йде про команду, яка прийшла з переможцем. У Барака Обами її немає: він лише 4 роки «присутній» на політичній арені. А ось у Хіларі Клінтон є: про це свідчать успішні вибори в сенат. До того ж зв'язки з високорівневими експертами і аналітиками, уміння користуватися послугами своєї команди. Все перераховане є і у Джона Маккейна. Наявність команди – це важливий аргумент для американського виборця.

Президент Барак Обама таїть в собі для майбутнього США цілу низку неприємних сюрпризів. Отже, в Білому Домі Президент Обама і Віце-президент Хіларі Клінтон. Час «призначати чиновників»: міністрів, їх заступників, управлінців всіх рангів, вибирати експертів і аналітиків. Тут Барак Обама стане перед непростим вибором: або призначати на пости «своїх» людей, нехай «не зовсім компетентних», але вірних йому, або ж призначати компетентних управлінців, які є «людьми Хіларі Клінтон» і які «працюватимуть на неї»?

Щодо Хіларі Клінтон, то вона вирішуватиме аналогічне завдання: працювати їй самій «на команду», що означає відмову від президентський амбіцій і переобрання Барака Обами на другий термін. Або ж налаштуватися

на «роботу на себе», вишукуючи можливості «заробити бали» особисто для себе.

Що ж буде вибрано цими вельми впливовими політичними гравцями? Нагадаємо, що результат такого вибору позначиться на геополітичному рівні. Ми підійшли до побудови теоретико-ігрової моделі взаємодії «Президент Обама – Віце-президент Хіларі Клінтон». Упускаючи побудову таблиць, зазначимо, що після виборів кожен з гравців одночасно ухвалює рішення про те, яким саме він будуватиме свою роботу з партнером. Для кожного гравця – Обами і Клінтон – можливі всього дві стратегії. Перша – це «працювати на команду». Друга – це «працювати на себе», тобто на майбутні вибори. При цьому зрозуміло, що якщо Хіларі «працюватиме на Обаму», то не буде в Президентському кріслі: якщо адміністрація демократів працюватиме добре – на другий термін знову виберуть Обаму. А якщо адміністрація працюватиме погано, то виберуть республіканця. Так само Обама, якщо працюватиме «на команду», то виграє менше. Таким чином, Обама і Клінтон після виборів розігруватимуть таку гру, яка буде з одночасними ходами гравців.

В умовах, які склалися в США, це означає, що для Барака Обами і Хіларі Клінтон раціональним вибором є праця виключно на себе, а не «на команду». Виборча гонка свідчила, що обидва гравці є досить амбітними. Крім того, у кожного з них був присутній «зовнішній» стимул для того, щоб «йти до кінця». У Барака Обами – це можливість стати першим успішним афроамериканским Президентом, а у Хіларі Клінтон – це була надія стати «першою Жінкою-Президентом» в США.

Як бачимо, стимули для кожного з них є порівнянними як за особистим ефектом, так і за своєю соціальною значущістю. А це означає, що така аргументація зрозуміє і прийнята командами обох політиків, і вони можуть обгрунтовано сподіватися на підтримку «своїх». Єдність «своєї» команди буде забезпечена, що є ще одним стимулом для того, щоб кожен з політиків обрав стратегію - «своя гра».

Таким чином, Обама буде вимушений користуватися послугами команди Хіларі Клінтон. Тут Хіларі може обіграти Обаму внаслідок більш високого рівня компетентності і професіоналізму своєї команди, унаслідок чого на непропорційно велику кількість ключових постів в адміністрації будуть призначені «її люди».

В теорії ігор добре відомо, що найефективніше управління з погляду суспільства досягається за наявності повної інформованості гравців. У ситуації Президентських виборів в США в 2008 році була ситуація з асиметрією інформації. Так, виборці були впевнені, що здійснюють такий вибір: між «командою Маккейна» і «командою Обами», при цьому вони упевнені в тому, що обидві команди претендентів є рівноцінними. Виявлено, що ефективність роботи адміністрації при Б.Обамі задається відомою грою із теорії ігор - «дилема ув'язнених». Можна змоделювати можливі сценарії поведінки нової адміністрації США при перемозі кожного з кандидатів. Виявлено, що вибори 2008 року в США здійснюються в умовах

асиметрії інформації, що приведе до істотного ослаблення ефективності управління країною при Б. Обамі.

Щодо України, то взаємодія «Юлія Тимошенко – Віктор Ющенко» також є очевидним прикладом цієї класичної гри - «дилеми ув'язнених». В нашій країні кожного разу складається така ситуація: провідні політичні сили вибирають одну і ту ж стратегію – «своя гра» у збиток інтересам України. Отже, що ж може покращити ситуацію? Перш за все, необхідно знайти зовнішній по відношенню до гравців «стимул», що примусить їх вибрати оптимальне рішення.

Для цього створюються спеціалізовані суспільні інститути, наприклад, розподіл влади на законодавчу, виконавчу і судову, оскільки необхідним є створення каналу для впливу на кожну з гілок влади. «Розділяй і володарюй» - це і є канал для впливу суспільства, діяльність якого здатна змусити політиків виконувати обіцянки. Якщо ж такого розподілу немає, то суспільство не має можливості для впливу на політиків – тоді і виникають революції.

Створюються також і внутрішні – на рівні політичних партій – інститути для примушення політиків поступати саме так, як потрібно партії. При цьому кожен політик звикає протягом своєї кар'єри, що його в будь-який момент, із-за єдиного неетичного вчинку можуть взагалі «вигнати» з політики.

Таким чином, ми використали теорію ігор як інструмент, що дозволяє виділити найвірогідніші сценарії і відкинути ті, які є не ефективними. Сучасні розвинені держави є нестійкими стосовно зовнішніх дій і теорія ігор може бути успішно використана для розробки таких каналів дії.

Література:

1. Смолякова В.В. Коммуникативное пространство как объект политологического анализа // Веста. МГУ. Сер. 18. Социология и политология. - 2001. - №1. - С. 19-29/

2. Корнієнко В.О., Шиян А.А., Денисюк С.Г. Моделювання фінансових механізмів лобіювання в умовах «критичності» за кількістю депутатів у прийнятті рішень // Політологічний вісник. Зб. наук. праць. – К.: ІНТАС, 2007. – Вип. 29. – С. 110-117.

3. Шиян А.А. Шанс для «новой оппозиции» на будущих выборах в Госдуму: следующей возможности не будет // Политический маркетинг. – 2007. - №8. – С. 37-43.

4. Денисюк С.Г., Шиян А.А. Моделювання політичних процесів/ Прикладна політологія: навч. посіб. /За ред. В.П.Горбатенка. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 472 с.